

KOJEG JE RODA IMENICA VELEŽ?

Među imenice koje se sklanjaju po dvjema deklinacijama spada i vlastito ime Velež. To je ime jedne od najviših planina u središnjem dijelu Hercegovine i ime dvaju nogometnih klubova (u Mostaru – prvoličaš i u Nevesinju – mjesni klub). Planina Velež je bez ljudskih naselja, ali čitav jedan niz naselja ispod Veleži, a iznad mostarske kotline, naziva se Pödvležje i njegovi etnici Podvelešci (jedina za muški rod Pödvležac, za ženski rod Pödvleška).

Prof. dr Tvrtko Kanaet u monografiji »Podveležje i Podvelešci«¹ piše:

»Podveležje je dobilo ime po planini Velež. Sama planina je ženskog roda. Vrlo često se čuje pogrešno: »u Veležu« i sl. Na rod s obje strane Veleži upotrebljava tu imenicu uvijek u ženskom rodu. Podvelešci to redovno čine. U svojim »kajdama« pominju je uvijek u ženskom rodu. I za Nevesinje je Velež ženskog roda. Oni zovu vrhove Veleži: Mala Velež, Velika Velež i Zapadna Velež.

Prikupio sam neke njihove kajde iz kojih se to jasno vidi:

O Veleži, ti se oborila,
što si moje zlato zaklonila...
Burazeru, hajde makni brže,
kobila ti u Veleži hrže.«

U svagdašnjem govoru u Hercegovini, osobito u onom dijelu koji je blizu Veleži, ova je riječ u ženskom rodu kad se govori o Veleži kao planini: »Ufatila se kōra na Veleži.« »Da đavo slomije nogu na Veleži, ja bih bio kriv!« Ali se u novije vrijeme čuje ova riječ i u muškom rodu u govoru doseljenika u krajeve oko Veleži i kad se misli na nogometne klubove u Mostaru i Nevesinju, koji nose ime ove planine.

Najveći broj riječi koje se završavaju na suglasnik ili -o < l muškoga je roda, tako da su one ženskoga roda mnogo rjeđe (ćud, kokoš, svijest, bol misao < misal i sl.).

¹ Izd. Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine, Djela, knjiga VI, Odjeljenje istorisko-filoloških nauka, knjiga 5, Sarajevo 1955, str. 17. i 19.

Prema tome, razumljivo je da oni iz udaljenijih krajeva sklanjaju ime ove planine po deklinaciji imenica muškoga roda, pogotovo jer i ne pomišljaju na planinu nego na nogometni klub. (Pri ovom mi pada na um ona misao suvremenog filozofa koji je konstatirao površnost znanja današnje omladine, da kad čuju ime Sofija i ne pomišljaju na glavni grad Bugarske, nego na Sofiju Loren.) Tako nastaju oblici: »Susret Dinama s Veležom«, »Pobjeda Veleža je zaslužena« i sl. ili »Veležova momčad«, »Veležovi navijači«, »Veležovo igralište« itd.

Govorna praksa iz sportskog života je izvojevala imenici Velež muški rod, što može ostati kad je riječ o nogometnom klubu, ali ime planine treba da je i dalje ženskoga roda.

Alija Nametak

NOVI GRAMATIČKI PRIRUČNIK ZA OSMOGODIŠNJE ŠKOLE

Težak – Babić, *Pregled gramatike hrvatskosrpskog jezika za osnovne i druge škole*, Zagreb, Školska knjiga, 1966.

Godine 1966. izdala je »Školska knjiga« »Pregled gramatike hrvatskosrpskog jezika« za osnovne i druge škole. Kako je dakle knjiga namijenjena osnovnom jezičnom obrazovanju učenika osnovnih i sličnih škola, korisno je da se pobliže osvrnemo na to djelo koje će mnogi naši učenici imati u rukama i po njemu stjecati osnovna gramatička znanja. Pisci su dr Stjepko Težak, profesor Pedagoške akademije u Zagrebu, i dr Stjepan Babić, docent Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Pretežni dio knjige napisao je Težak, dok je Babić napisao samo dio uvoda (indoevropski jezici, slavenski jezici, hrvatskosrpski jezik, književni i razgovorni jezik), glasove č i ć dž i đ, glasovne skupine ije i je, veće poglavlje *tvorba riječi* i poglavlje *red riječi u rečenici*. Prigodom izrade dijalektoloških karata upotrijebljeni su noviji radovi te vrste, posebno dijalektološke karte D. Brozovića i B. Finke.

Kada čitalac otvori knjigu, primjećuje da ju je napisao praktičan stručnjak koji dobro poznaje problematiku poučavanja hrvatskosrpskog književnog jezika, jer je radio kao nastavnik i u osmogodišnjim školama i kao metodičar materinskog jezika na Pedagoškoj akademiji. Knjiga je u cjelini dobro sastavljena i ima glavnu svrhu da učenika upozna s osnovnim gramatičkim pojmovima hrvatskosrpskoga jezika, a manje se opaža težnja za davanjem praktičnih jezičnih savjeta.